

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ З ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЯК ЗАСІБ СТАНОВЛЕННЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ТА САМОТРАНСЦЕНДЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ

У статті подано результати оглядово-аналітичного дослідження з проблеми становлення самореалізації та самотрансценденції майбутніх вихователів у ВНЗ посередництвом навчально-методичного супроводження. Показано практичний вихід вирішення проблеми становлення самореалізації та самотрансценденції студентів у аспекті викладання дошкільної педагогіки на факультеті дошкільної освіти ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Ключові слова: самореалізація, самотрансценденція, принцип додатковості, навчально-методичне супроводження, дошкільна педагогіка.

Якість вирішення завдань, що поставлені перед вищою школою, багато в чому залежить від створення підґрунтя для формування цілісної зрілої особистості професіонала через входження студентів у навчальну, виробничу, науково-дослідну діяльність. Факт вступу до ВНЗ зміцнює віру молодій людині у власні сили та здібності, породжує надію на повноцінне й цікаве життя. Разом із тим уже з першого року навчання студенти зустрічаються з багатьма труднощами, які часто призводять до розчарувань у своїй професії та втрати впевненості у своїх силах. Студенту потрібно оволодіти досить значною системою знань та вмій, а якщо йому цього не вистачає, то виникає велике емоційне напруження, неможливість бачити перспективи подальшого професійного зростання та розвитку. Брак інформованості у своїй майбутній роботі змінює настанови, призводить до неусвідомленості своєї майбутньої професії, втрати інтересу до навчання, зниження навчальних успіхів.

Метою статті є оглядово-аналітичний аналіз проблеми становлення самореалізації та самотрансценденції майбутніх вихователів у ВНЗ посередництвом навчально-методичного супроводження.

Аналіз наукових праць і власна педагогічна практика дає можливість стверджувати, що професійне зростання майбутнього вихователя ДНЗ, активна зміна самого себе, дуалізм якої полягає у професійній самореалізації разом із професійною самотрансценденцією, потребує відповідної організації професійного середовища, усвідомлення професійних перспектив, виявлення, перевірки та реалізації можливостей власної особистості студента, побудови відповідної стратегії життя з урахуванням потреб й інтересів іншої особистості (дітей, колег, батьків, представників спільнот тощо) [2; 4; 5; 7].

Не можна не погодитися зі ствердженням про те, що найбільш слабким ланцюгом у загальнопедагогічній підготовці у ВНЗ, який ускладнює становлення самореалізації та виявлення самотрансценденції через оволодіння студентами теорією та практикою, є забезпечення їх необхідною навчальною літературою – підручниками, довідниками, методичними посібниками. Бібліотеки ВНЗ далеко не завжди можуть видати для користування студентам достатню кількість підручників, посібників. У магазинах, на відповідних сайтах Інтернету українських

підручників з дошкільної педагогіки майже не знайти або вони не відповідають вимогам часу, становлення особистості як педагога, так і дитини дошкільного віку. Аналіз психолого-педагогічних праць О. Кравченко, О. Мартиненко, О. Микитюка, С. Стельмаха, О. Тарасенко та інших, у яких підкреслено залежність навчальної, науково-дослідної роботи викладачів і студентів вітчизняних університетів від рівня організації навчально-методичного й технічного забезпечення навчально-виховного процесу у вищій школі в історії педагогіки свідчить про те, що навчально-методичне оснащення порівняно зі шкільним повинне бути більш універсальним і глибоким, служити розвитку особистості студента, становленню його професіоналізму. Це стверджують й наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників стосовно проблеми методичного забезпечення навчального процесу у вищій школі (О. Дубасенюк, В. Козаков, М. Степко), у професійно-технічних навчальних закладах (Ю. Андріяко, Г. Гребенюк, О. Коваленко та ін.) [1; 3; 6; 7].

Дошкільна педагогіка як навчальна дисципліна потребує такої організації навчального процесу у ВНЗ, яка містить у собі широке коло різноманітної діяльності студентів: прослуховування та розробку лекційного курсу, роботу на семінарах та практичних заняттях, самостійне виконання індивідуальних завдань різного рівня. Тому необхідно забезпечити майбутнього вихователя дітей дошкільного віку навчально-методичним комплектом з дошкільної педагогіки (з основами загальної педагогіки), де є підручник, хрестоматія, методичні посібники із завданнями для самостійної роботи, контрольними питаннями, тестами, педагогічними ситуаціями для вирішення й аналізу, що містили б у собі перспективу реалізації майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу як особистості, так і професіонала. Ця інформація може бути подана у друкованому (першоджерела, підручники, навчальні посібники, методичні розробки) й електронному вигляді (рекомендації щодо самостійного вивчення матеріалу, наукова, науково-популярна, художня література, публіцистика, документи, нормативно-правові збірники та ін.), у вигляді комп'ютерних програм.

Одним з основних завдань навчально-методичного забезпечення з дошкільної педагогіки є створення інформаційного блоку, який необхідний для формування у майбутнього педагога цілісних уявлень про педагогічну теорію в її тісному зв'язку з практикою навчально-виховного процесу.

Цей інформаційно-знаннєвий блок так чи інакше сприяє самореалізації майбутнього вихователя у світі педагогіки через самотрансценденцію як вихід за свої особистісні межі у процесі виховання та навчання молодого покоління. Одержуючи відповідну інформацію та вбудовуючись у квазіпедагогічну діяльність, студент має можливість виявити себе як суб'єкт самореалізації/самоактуалізації + самотрансценденції у взаємному доповненні, взаємозалежності й органічному поєднанні цих дефініцій.

Цей блок передбачає відбір змісту матеріалу курсу дошкільної педагогіки, що спрямований на підготовку студентів до адекватного аналізу своєї педагогічної діяльності на базі наукових знань про навчально-виховний процес і є умовою розвитку становлення майбутнього педагога як професіонала. Спеціальні знання, що започатковані в цьому блоці, мають сприяти розвитку педагогічної спрямованості, активізувати пізнавальну самостійність, відповідальність, інтерес до педагогіки як науки та педагогічної діяльності вихователя ДНЗ.

Навчальна інформація, що передбачає обов'язковий і розширений рівень, чітко вписується в підготовку у ВНЗ, а навчальні тексти забезпечують діалог, роздуми, аналіз, узагальнення, порівняння педагогічних явищ та фактів. Вони є основою формування особистісно значущих знань студентів та вміння самореалізуватися.

У цій статті запропоновано зміст навчально-методичного супроводження як однієї з одиниць у структурі методичного оснащення в підготовці бакалавра. Він складається із двох рівнозначних та пов'язаних між собою частин. Перша частина являє собою коло інформації з конкретного курсу "Дошкільна педагогіка" як предметно курсова. Вона характеризується фундаментальністю і відображає функціонально-змістовну характеристику курсу. Інша частина – наскрізна. У ній започатковано матеріали, які супроводжують студента протягом чотирьох років навчання (документи, що регламентують освітню діяльність, програми науково-педагогічних шкіл, посібники для самостійної дослідної та практичної діяльності студентів, допомога для спецкурсів і курсів за вибором майбутніх вихователів ДНЗ). Необхідність введення цих документів, програм, посібників до складу навчально-методичного супроводження для бакалавра зумовлена тим, що в майбутньому вони допоможуть вихователю в розробці нових засобів, методів і форм організації навчально-виховного процесу, їх проектуванні, прогнозуванні педагогічних результатів, розглядаючи їх як не кінцеві, а як старт для саморозвитку. Майбутній спеціаліст – педагог, що виховує дітей дошкільного віку, повинен не тільки мати загальні уявлення про нормативні документи, а й уміти з ними працювати, виділити систему умов для власного особистісного становлення й особистісного зростання довірених йому дітей. Таким чином, у методичному супроводженні мають бути державні стандарти освіти, документи, що регламентують освітню діяльність у дошкільних навчальних закладах і в сім'ї, державі.

Програми науково-педагогічних шкіл як необхідна складова методичного супроводження допомагають досягти студенту високого рівня підготовки майбутніх фахівців освіти при ефективному використанні науково-педагогічного потенціалу ВНЗ шляхом осягнення концептуального й методологічного апарату науки, дослідних принципів, умінь і прийомів науково-дослідної та педагогічної діяльності. Важливою умовою активізації науково-творчої діяльності майбутніх вихователів ДНЗ є наявність наукової школи, адекватної розвитку особистості дитини дослідної програми, можливість участі в ній студентів, починаючи з I курсу на основі спільної для різних поколінь людей наукової ідеї. На I курсі студенти пишуть реферати, потім протягом навчання в педагогічному університеті працюють над втіленням наукової ідеї у вигляді курсової роботи та диплома.

Самостійна діяльність як власна дослідна та практична робота є найважливішим фактором професійного становлення майбутнього педагога, тому в методичному супроводженні велике значення мають посібники для самостійної дослідної та практичної діяльності студентів.

Посібники для спецкурсів і курсів за вибором забезпечують варіативність освіти й є важливою умовою побудови студентом індивідуального освітнього маршруту для особистісного та професійного становлення.

У зміст предметно-курсорової частини навчально-методичного супроводження з дошкільної педагогіки входить навчальна робоча програма курсу, методичні посібники для викладача, матеріали для побудови навчальних курсів,

посібник для побудови курсу, матеріали анкетування та тестового контролю, контрольних і самостійних робіт з відповідями.

Великого значення тут набувають підручники, навчальні посібники, що розширюють та поглиблюють зміст підручника, дають змогу відобразити особливості регіону. Це можуть бути збірники статей, монографії, методичні рекомендації, таблиці, карти, схеми, ілюстративні матеріали на друкованій основі. Хрестоматії в курсі дошкільної педагогіки дають можливість усвідомити інформаційний матеріал лекцій, проаналізувати його на семінарських заняттях, співвіднести дані теорії та практики.

У методичне супроводження предметно-курсowej частини дошкільної педагогіки потрібно внести відеофільми, що оповідають про різноманітність педагогічних теорій дошкільної освіти, у нашій країні та за її межами, ознайомлюють з практикою дошкільного виховання у ДНЗ та сім'ї, вчать аналізувати педагогічні ситуації, вирішувати їх під час педагогічної практики.

Важливе місце в методичному забезпеченні займають інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять, індивідуальні семестрові завдання для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни, контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять, контрольні роботи з навчальних дисциплін для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу, посібники для самостійної роботи студентів, де започаткований додатковий інформаційний матеріал з окремих тем, визначені проблеми для їх вирішення, окреслені питання для їх вирішення.

Досягнення студентів з курсу “Дошкільна педагогіка” виявляються під час іспиту. Матеріали для підготовки до іспиту передбачають його варіативні форми складання. Традиційна форма передбачає відповідь студента за білетом, де перше запитання – теоретичне, друге – методичне, а третє – практичне. Другою формою складання іспиту є вирішення тестового завдання, що виконується аудиторно. Іспит може бути складений студентом за результатами виконання контрольних завдань атестації (“автоматом”).

У педагогічне супроводження входить комплекс для дистантного навчання (комп'ютер, Інтернет, електронні підручники) для зв'язку з викладачами ВНЗ.

Наскрізна частина навчально-методичного супроводження включає документи, що регламентують освітню діяльність програми науково-педагогічних шкіл посібники для опрацювання фахової літератури, написання курсових робіт і дипломних проектів (робіт), самостійної дослідної та практичної діяльності студентів, посібники для спецкурсів і курсів за вибором, програми навчальної, виробничої й інших видів практик.

Висновки. Таким чином, навчально-методичний комплекс повинен сприяти самостійній побудові студентом умов та етапів вирішення професійних завдань, становленню рефлексивної позиції, вибудовування індивідуального стилю діяльності, вибору шляхів досягнення бажаних професійних позицій, де об'єднувальним фактором є особистісна та професійна самореалізація і самотрансценденція.

Список використаної літератури

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности: основы педагогики творчества / В.И. Андреев. – Казань, 1987. – 236 с.
2. Дубасенюк О.А. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики : монографія / [за ред. О.А. Дубасенюк]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 564 с.

3. Маралов В.Г. Основы самопознания и саморазвития : учеб. пособ. для студентов сред. пед. заведений / В.Г. Маралов. – М. : Академия, 2002. – 256 с.
4. Михайлов Н.Н. О потребности личности в самореализации : научный доклад высшей школы / Н.Н. Михайлов // Философские науки. – 1982. – № 4. – С. 24–32.
5. Рибалко Л.С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект): монографія / Л.С. Рибалко. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2007. – 443 с.
6. Семенов В.С. О перспективах человека в XXI столетии / В.С. Семенов // Вопросы философии. – 2006 – № 9. – С. 26–37.
7. Щедровицкий Г.П. Методология и философия организационно-управленческой деятельности: основные понятия и принципы : курс лекций / Г.П. Щедровицкий. – Т. 5. ОРУ (2). – М., 2003.

Стаття надійшла до редакції 29.08.2012.

Бурма А.В. Учебно-методическое сопровождение по дошкольной педагогике как средство становления самореализации и самотрансценденции будущих воспитателей ГУЗ

В статье представлены результаты обзорно-аналитического исследования по проблеме становления самореализации и самотрансценденции будущих воспитателей в вузах посредством учебно-методического сопровождения. Показан практический выход решения проблемы становления самореализации и самотрансценденции студентов в аспекте преподавания дошкольной педагогики на факультете дошкольного образования ХНПУ имени Г.С. Сковороды.

Ключевые слова: самореализация, самотрансценденция, принцип дополненности, учебно-методическое сопровождение, дошкольная педагогика.

Burma A. educational and methodological support on pre-school pedagogy as a mean for self-realization and self-transcendence formation of future educators in the state education institution

This article reveals the results of analytical and overview studies on the subject of formation of self-actualization and self-transcendence of future educators in higher educational establishments, through training and methodological support. It demonstrates the practical solution of the issue of forming self-fulfillment and self-transcendence of students in the aspect of teaching the pre-school Pedagogy at the Pre-school Education Department of HNPU, named after G.S. Skovoroda.

Key words: self-realization, self-transcendence, the concept of complementarity, educational and methodological support, pre-school pedagogy.